

ir "prieš", kadangi abu informacijos šaltiniai atlieka skirtingas funkcijas, nors ir skirti toms pačioms vartotojų grupėms: katalogai "Parduodamos knygos" yra informacijos apie knygų rinką šaltinis ir padeda efektyviai funkcionuoti knygų prekybos ir paskirstymo sistemos. Valstybinės bibliografijos leidiniai skirti registruoti tam tikros šalies dokumentus ir kartu saugoti tautos kultūrinį palikimą.

Informacinės infrastruktūros tobulinimas reikalauja subalansuoti pasiūlą ir paklausą, plėsti knygų prekybos informacinį tinklą ir įtraukti į jį vartotojus. Geriausias būdas šiam tikslui pasiekti yra katalogai "Parduodamos knygos". Jų vartotojai yra leidėjai, knygų prekybos darbuotojai, bibliotekininkai ir kiti informacijos vartotojai, suinteresuoti naujausiais informacijos laimėjimais. Informacija apie galimas įsigyti knygas, taip pat pasikeitimas ja katalogų forma tampa daug lengvesnis tiek šalyje, tiek tarptautiniu mastu.

Šiandien informacijos rinka yra tarptautinė. Knygų prekyba ir bibliotekos turi apdoroti ne tik savo šalyje, bet ir visame pasaulyje leidžiamus leidinius. Informacija turi būti naujausia, prieinama tarptautiniu mastu, ypač didėjant leidinių skaičiui ir plečiantis rinkai.

Akivaizdu, kad katalogai "Parduodamos knygos" gali būti naudingi tiek spausdinta, tiek kompiuterine forma, nes jie padeda specialistams greitai ir lengvai identifikuoti reikalingus dokumentus ir juos įsigyti.

Katalogo "Parduodamos knygos" formą bei jo sukūrimą lemia visų knygų prekybos rinkoje dalyvaujančiųjų suinteresuotumas ir pastangos.

Iš anglų k. vertė L. Slavinskienė

UDK 015.001+017.4.001](44)

Valstybinė ir komercinė bibliografija Prancūzijoje: dabartinė situacija

Claira VAYSSADE

Prancūzijos nacionalinė biblioteka, 2 rue Vivienne, F-75084 Paris Cedex 02, France

Pirmuosius duomenis apie privalomąjį egzempliorių galima rasti dar 1537 m. Pranciškaus I potvarkyje, o pirmoji valstybinė bibliografija Prancūzijoje "Bibliographie de l'Empire français" pasirodė kartu su imperatoriaus 1811 m. lapkričio 4 d. dekretu (išėjusiu po 1810 m. dekreto dėl privalomojo egzemplioriaus reorganizavimo). Ją leido Pagrindinė leidyklų direkcija (Direction Generale de la Librairie). Leidinyje buvo registruojamos knygos, grafikos darbai ir natos.

Nuo 1857 m. oficialioji bibliografija "Bibliographie de la France" buvo leidžiama remiantis informacija, gaunama iš Vidaus reikalų ministerijos Privalomojo egzemplioriaus departamento. Medžiaga buvo išdėstoma pagal autorius ir antraštes. Ji išspausdinta pirmojoje leidinio "Journal général de l'Imprimerie et de la Librairie" dalyje, kurią leido Leidyklų tinklas (Cercle de la Librairie).

Šį darbą nuo 1921 m. tęsė Nacionalinė biblioteka, papildžiusi įrašus nuorodomis apie dokumentą, ir 1936 m. išleidusi "Bibliographie de la France". 1938 m. biblioteka parengė klasifikavimo schemą, o 1963 m. priėmė Universaliąją dešimtainę klasifikaciją. Nuo 1973 m. yra naudojami ISBD. Einamoji bibliografija apie parduodamas knygas buvo kompiuterizuota 1973 m.

Tais pačiais metais valstybinė ir komercinė bibliografijos atsiskyrė. 1990 m. "Bibliographie générale de la France" tapo "Bibliographie nationale française", ir nuo to laiko ją leidžia Mérciau, o ne Cercle de la Librairie.

Prancūzijoje yra dvi pagrindinės bibliografijos:

- komercinė bibliografija, arba "Livres disponibles", leidžiama Leidyklų tinklo. Ją sudaro informacija apie parduodamus leidinius (370 000 pavadinimų 1995 m.), naujais papildymais (apie 30 000 pavadinimų per metus) ir atcityje pasirodysiantys leidiniai. Pastaruoju metu čia taip pat registruojami duomenys apie elektroninius dokumentus.

Šis leidinys yra svarbus praktiniam darbui, ypač reikalingas žmonėms, dirbantiems su leidiniais, prekybininkams, bibliotekininkams ir kt. Jame spausdinami trumpi bibliografiniai aprašai, reikalingi prekybai bei informacijai teikti. Juose nurodoma kaina, įsigijimo galimybės ir leidėjas. Dia-

loginė "Minitel" tarnyba (Electre) taip pat saugo bestselerių sąrašus ir kai kurių atrinktų knygų santraukas.

- "Bibliographie nationale française" leidžia Prancūzijos nacionalinė biblioteka. Bibliografija apima visus leidinius, gaunamus privalomojo egzemplioriaus pagrindu, leidžiamus, spausdinamus ir platinamus Prancūzijoje. Ji apima daug leidinių - komercinius ir nekomercinius, brošiūras, rinkinius, privačiai leidžiamas knygas. Per metus užfiksuojama apie 47 000 naujų pavadinimų, o nuo 1970 m. jau parengta beveik 1 000 000 įrašų. Taip pat registruojami oficialūs Prancūzijos leidiniai, serialiniai leidiniai. Be to, registruojamos visos fonogramos (per 10 000 pavadinimų per metus), videogramos ir garso bei vaizdo įrašai, kurie įvedami į duomenų bazę įvairiose laikmenose. Bibliografiniai įrašai yra išsamūs ir visiškai atitinka tarptautinius standartus bei pasikeitimo formatus. Tai yra paveldo tipo informacinė bibliografija, kuri ilgai turėtų atlikti patikimo šaltinio funkciją. Bibliografijoje yra autorizuoti failai (individualių autorių, kolektyvų bei dalykų), padedantys lengviau rasti leidinį ar giminingos temos dokumentą.

Abi bibliografijos - viena komercinė, o kita turinti aiškia kultūros paveldo išsaugojimo paskirtį, - papildo viena kitą tiek, kiek tai leidžia jų atliekamos funkcijos, ir egzistuoja viena šalia kitos bibliografinėje informacinėje rinkoje. Jos nekonkuruoja, todėl kai kurios viešosios bibliotekos mieliau užsisako Leidyklų tinklo leidžiamus CD-ROM'us, nes nori turėti informaciją apie komercinius leidinius, o kai kurios mokslinės institucijos, ieškodamos specializuotų publikacijų, naudoja "Bibliographie nationale française" CD-ROM'ais arba nusikopijuoja atrinktus įrašus į savo elektroninius katalogus.

Šie leidiniai pateikiami įvairiose laikmenose (spausdintose, CD-ROM'uose: mėnesinis leidinys "Electre Biblio", ketvirtiniai leidiniai "Livres disponibles" ir "Bibliographie nationale française". Pastarąją numatoma leisti kas du mėnesiai). Prancūzijos nacionalinė biblioteka gali naudoti dialoginę paiešką "Minitel" (Electre 36-17) arba "Internet". Abejose bibliografijose registruojami nekneginiai dokumentai.

Dauguma knyginkystės, leidybos ir dokumentacijos specialistų norėtų kuo daugiau informacijos gauti iš vieno šaltinio. Tačiau būtina suvokti, kad skirtingi poreikiai reikalauja specifinių jų tenkinimo priemonių, o bendrieji ne visada yra patys geriausi. Knygų pirkejas norėtų žinoti dabartinę konkretaus leidinio kainą, o knygų istoriką domina šios knygos kaina tuo metu, kai ji buvo išleista pirmą kartą. Taip pat reikėtų pripažinti, kad kultūros paveldo išsaugoji-

mo tikslai (aprašo, informacijos išsamumas) ne visada atitinka perdavimo poreikius, kai reikia greitai pateikti informaciją. Šis dvigubas požiūris turi bent jau tokį privalumą, kad leidžia aiškiai atskirti komercinius ir kultūros paveldo išsaugojimo tikslus.

Iš anglų k. vertė M. Prokopčik

UDK 017.4.001+655.55+061.22:01](450)

Italijos valstybinės bibliografijos tarnybos ir katalogas "Parduodamos knygos"

Michele COSTA

Editrice Bibliografica, Viale Vittorio Veneto 24, I-20124 Milano, Italy

Paola GIBBIN

Nacionalinė centrinė biblioteka, Piazza Cavalleggeri 1, 50122 Firenze, Italy

1991 m. rugsėjo mėn. - 1992 m. balandžio mėn. Italijoje buvo atliekamas tyrimas, siekiant reorganizuoti valstybinės bibliografijos tarnybą. Šis tyrimas buvo pateiktas Kultūros ministerijos konsultacinei firmai "Studio Staff". Tyrimą parėmė Europos Sąjunga. Juo nustatyti valstybinės bibliografijos tarnyboms keliami reikalavimai bei nurodyti neigiami gamybos ir platinimo tarnybų veiklos aspektai, taip pat įvertinti siūlomų paslaugų tipai. Kitas žingsnis, pasiūlytas "Studio Staff", - pagerinti dokumentų įsigijimo bei saugojimo sąlygas, sutrumpinti dokumentų katalogavimo laiką ir kartu sumažinti bibliografinio įrašo gamybos kainą.

Šiuos perversmus siūlyta atlikti vykdant EDIFICARE (tiesioginio katalogavimo, sukuriant tiesioginį ryšį su leidėjais, eksperimentas) projektą, kuris buvo įgyvendintas 1993 m. Į jį buvo įtrauktos Romos ir Florencijos nacionalinės centrinės bibliotekos. Pastaroji yra Italijos valstybinės bibliografijos rengimo įstaiga. EDIFICARE projekte siūloma reorganizacija daugiausia taikytina kaip tik jai.

Tyrimo metu pirmiausia pastebėtas privalomojo egzemplioriaus įstatymo netobulumas. Todėl pirmasis projekto uždavinys buvo parengti naują dokumentų įsigijimo procedūrą. Įstatymas, parengtas cenzūros tikslais, įpareigoja kiekvieną leidėją pateikti privalomuosius egzempliorius provincijos sostinės prefektūrai, o toji perduoda juos bibliotekoms. Nepaisant akivaizdaus anachronizmo, šis įstatymas vis dar tebegalioja. Nors ministerijos komisija šiuo metu analizuoja situaciją, artimiausioje ateityje nenumatyta jokių didesnių pakeitimų. Siekiant išspręsti dokumentų perdavimo problemą bei laiku aprūpinti dokumentais bibliotekas, su leidėjais buvo tiesiogiai susisiektas per jų profesines asociacijas. Buvo parengtas sąrašas leidėjų, kurie turėjo gauti pasiūlymą dalyvauti projekte. Šis sąrašas buvo sudarytas atsižvelgiant į leidžiamos medžiagos tipą, leidyklos vietą bei dydį ir pan., siekiant įtraukti į projektą atrankos būdu pasirinktas Italijos leidyklas. Leidėjai turėjo išsiųsti 1 arba 2 nemokamus 1993 m. leidinių egzempliorius į Florencijos

nacionalinę biblioteką, kuri savo ruožtu įsipareigojo greičiau parengti atitinkamus bibliografinius įrašus. Leidėjai mielai sutiko bendradarbiauti. Pirmiausia į projektą įsitraukė 30, o maždaug po 6 mėnesių prisijungė dar 15 leidyklų, taip garantuodamos projekto pirmojo etapo sėkmę. Remdami šį projektą, leidėjai siekė atkreipti atitinkamų agentūrų bei institucijų dėmesį į tai, jog būtina reformuoti privalomojo egzemplioriaus sistemą. Naujasis įstatymas turėtų sumažinti privalomųjų egzempliorių skaičių, kartu sumažėtų pašto išlaidos bei supaprastėtų dokumentacija.

1993 m. gruodžio mėnesį baigėsi EDIFICARE projektas, išėjo paskutinis biuletenio "Bibliografia Nazionale Italiana" numeris ir buvo pradėtas ruošti naujas "Nuova serie della bibliografia nazionale italiana, Monografie" numeris. Sėkmingai įgyvendinus tyrimo rekomendacijas bei EDIFICARE projektą, šiuolaikinė valstybinė italų bibliografija išlaikė savo tradicinę kokybę, padidėjo jos leidimo operatyvumas. Ji platinama naudojant šiuolaikines informacijos laikmenas, atitinkančias spausdintą variantą: kartą per mėnesį leidžiamas magnetinis diskelis, kartą per ketvirtį - CD-ROM'as, kurį sudaro knygų bei serialinių leidinių, išleistų Italijoje 1958-1994 m., bibliografiniai įrašai. Be to, siekiant pagerinti bibliografinį aprūpinimą, pradėtos leisti atskirų leidinių rūšių serijos. 1995 m. gegužės mėn. pasirodė serialinių leidinių tomas "Periodicals" (du kartus per metus), disertacijų "Tesori di dottorato" ir leidinių jaunimui "Libri per ragazzi" tomai. Pastarasis rengiamas bendradarbiaujant su kitomis institucijomis kiekvieną mėnesį.

Net ir pasibaigus EDIFICARE projektui, bendradarbiavimas su daugeliu Italijos leidėjų tebevyksta. Kai kurie leidėjai ir toliau siunčia savo naujausių leidinių egzempliorius į valstybinės bibliografijos tarnybą, kuri pastaruoju metu bibliografinius įrašus rengia greičiau (tomus sudaro einamųjų bei ankstesniųjų metų leidinių bibliografiniai įrašai). Tai dar vienas bendradarbiavimo tarp leidėjų ir bibliotekų reikšmės įrodymas.